

Աստուծոյ օրինաց համաձայն ապրիլը, եւ թէ, ըստ առաքելական պատգամին, Աստուծոյ Հոգիին եղած տեղը միայն կրնայ ըլլալ ազատութիւնը. թէ խաղաղութիւնն է քրիստոնէական կրօնի կոչումը, եւ հետեւաբար սրտի մտաց՝ հոգւոյ եւ կենաց խաղաղութեան պէտք է ձկտին քրիստոնէին մտածմունքն ու իղձը. թէ վերջապէս պարագաներու ինչ դասաւորութեամբ էր որ գործածելի լինելէ շատով դադրեցան այն անունները որով զիրար կը կոչէին Աւետարանի հետեւողները՝ առաջին դարուն, եւ տիեզերականացաւ ու տեւականացաւ միայն այն կոչումը — քրիստոնէայ — որով իրենց թշնամիները, իրեւ անարդողութեամբ, յորջորջեր էին զանոնք ի սկզբանէ։ Ըստ ինքեան ոչ այնքան զիւրին այս բոլոր նիւթերուն կամ հարցերուն զխելի է որ Պ. Ֆր. Մուրատ կը մօտենայ դորովական ընդելութեամբ, մերթ տրամասացական ոճով կամ տրամախօսութեան տարագին տակ, երբեմն ոգեւորուած ուսուցչի համոզկեր քարոզութեամբ, բայց միշտ խորհողի եւ զիտունի չափուած եւ կշռուած դատումներով, զորս աւելի հաճելի եւ հետաքրքրական կը դարձնեն ծանօթարանութեանց մէջ յետուած բանասիրական, քննարանական, եկեղեցազիտական կամ պատմարանական նկատողութիւններ. այնպէս որ իրական վայելք մըն է զրքին ընթերցումը կրօնական եւ իմաստասիրական գիտութեանց ճաշակն ունեցողին համար։ Միակ զիտողութիւնը, զոր ներելի պիտի համարէի ինծի ընել այս գործին առթիւ, պիտի լինէր հայերէնին մասին՝ որով գրուած է ան. գրեթէ կատարեալ գրաբար մը, որ ապահովաբար անմատչելի կ'ընէ զիրքը բազմաթիւ ընթերցողներու, սակայն՝ որոնք թերեւս աւելի պէտք պիտի ունենային անոր հոգեպարար սնունդին։ Այս խիստ սակայն արգելք մը պիտի չ'ըլլար մեզի համար փափաքելու որ հեղինակը շարունակէ իր այսօրոն շինիչ եւ գեղեցիկ «Պարագում»ներու շարքը, ինչ որ կը թուի եղած ըլլալ արդէն իր եւ մտադրութիւնը, ինչպէս կ'երեւայս հատորին կուրծքը ճարմանող «Տետրակ Ա.» վերադրութենէն։

Թ.

ԱՆԳԼԻԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՐԹՈԴՈՎՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՄԻՋԵԽ

Լամբեթի 1930 ի Համաժողովին մէջ որոշուած էր որ Կ. Պոլսոյ Որթոդոքս Տիեզերական Պատրիարքը եւ Կանտերբուրիի Արքեպիսկոպոսը մէյմէկ նշանակովի կոմիտէներ կազմեն, որպէսզի անոնք միանալով քննեն ու բանաձեւեն Անգլիկաններու եւ Որթոդոքս Եկեղեցւոյն միջեւ եղած համաձայնութեանց եւ տարբերութեանց կետերը եւ ըստ այնմ տեղեկագրեն։ Որթոդոքսներէ եւ Անգլիկաններէ բաղկացեալ այս յանձնաժողովը կոչուած էր «Միացեալ Վարդապետական Յանձնաժողով»։ (Այս մասին տես ՍԻՈՆ, 1930, գեկտ. թիւը)։

Անցեալ տարւոյ գեկտեմբերին այս Յանձնաժողովը տրուած սահմաններու մէջ իր աշխատանքները աւարտած եւ իր տեղեկագիրը հրատարակած էր։

Աւելորդ չենք դատեր ՍԻՈՆի ընթերցողներուն տալ Միացեալ Վարդապետական Յանձնաժողովին որոշումները, քանի որ Եկեղեցիներու միութեան հարցը մեր Եկեղեցին ալ կը հետաքրքրէ, եւ այս որոշումները, որոնք յոյժ չահեկան եւ թելադրիչ են, այդ հարցին մօտենալու կարեւոր քայլ մը կը ցուցնեն։ — Կը թարգմանենք Տայմսի շարաթական հրատարակութենէն։

Տ. Վ. Ն.

Յանձնաժողովին պաշտօնն էր քննել երկու Եկեղեցիներու ուսուցումը, արձանագրել այն կէտերը որոնց նկատմամբ կարելի է երկու Եկեղեցիներու համաձայնութեան գալը, նշանակել ռեւէ տարբերութիւն որ կարեւոր կը թուի, եւ տեղեկագրել այս խնդիրները իրենց պատկանեալ Եկեղեցիներուն։

Այս նպատակը աչքի առջեւ ունենալով՝ անոնք խորհրդակցութեան աւարկայ ըրին։ —

1. Քրիստոնէական Յայտնութիւնը։ 2. Ս. Գիրքը եւ Աւանդութիւնը։ 3. Եկեղեցւոյ Հաւատալիքը։ 4. Ս. Հոգւոյն մասին Վարդապետութիւնը։ 5. Եկեղեցիին մէջ արարողութեանց եւ սովորութեանց այլա-

զանութիւնը: 6. Ինչ ինչ խնդիրներ Ս. Խորհուրդներու վերաբերմամբ:

Յանձնաժողովը համաձայն զանուեցաւ հետեւեալ կէտերու մէջ: —

Ամեն ինչ որ անհրաժեշտ է փրկութեան համար կրնայ հիմնուիլ Աստուածաշունչի վրայ, այնպէս ինչպէս լրացուած, բացասուած, մեկնուած եւ հասկցուած է ան (Աստուածաշունչը) Սուրբ Աւանդութեան մէջ, առաջնորդութեամբ Ս. Հոգւոյն, որ կը բնակի եկեղեցիին մէջ:

Համաձայն ենք թէ «Սուրբ Աւանդութիւն» ըսելով կը հասկնանք այն նշանակութիւնները, որոնք մեզի եկած են Մեր Տիրոջմէն եւ Առաքելներէն՝ Հայրերու միջոցաւ, եւ որոնք խոստովանուած են միաբանութեամբ եւ տեւականօրէն՝ Անբաժան եկեղեցիին մէջ, եւ կ'ուսուցուն եկեղեցւոյն կողմէ՝ Սուրբ Հոգւոյն Առաջնորդութեամբ:

Համաձայն ենք թէ ոչ մէկ բան, որ կայ Աւանդութեան մէջ, հակառակ չէ Աստուածաշունչի: Թեպէս եւ այս երկուքը տարբարօրէն կրնան սահմանուիլ եւ զանազանուիլ, այսուհանդերձ չեն կրնար անջատուիլ ո՛չ իրարմէ եւ ո՛չ եկեղեցիէն:

Համաձայն ենք ընդունելու, իբրեւ հաւատարմութիւն եկեղեցւոյ, այն հանգանակը որ երբեմն կը կոչուի Նիկիական եւ երբեմն Նիկիա-Կոնստանդնուպոլսական, եւ որ հրատարակուեցաւ Քաղկեդոնի ժողովին կողմէ եւ ընդունուած է ամբողջ Կաթողիկէ եկեղեցիէն:

Ապօրէն չէ այլեւայլ եկեղեցիներու համար, իբր մկրտութեան հաւատամք, գործածութիւնը ուրիշ հաւատամքի մը, որ կը համաձայնի եկեղեցւոյ աւանդութեան. ինչպէս Առաքելոց հաւատամք կոչուածը որ կը գործածուի Արեւմտեան եկեղեցիին մէջ:

Ս. Հոգիի վարդապետութեան վերաբերմամբ Արեւելիի եւ Արեւմտի մէջ տարբարութեան մասին կ'արձանագրենք այն առաջարկութիւնները՝ որոնք ընդունուեցան 1875-ին Բոննի մէջ գումարուած համաժողովին կողմէ: Մինչ կը մերժենք ամեն առաջարկութիւն կամ արտայայտութեան ձեւ, որ Ս. Երրորդութեան մէջ երկու սկզբունքներու կամ երկու արքիներու (ἀρχαί) կամ երկու հոգիներու (αἰτίαι) գոյութիւնը կ'ենթադրէ, մենք ընդունելի կը նկատենք Ս. Յովնանէն

Դամասկացիին եւ կանխագոյն յոյն Հարց ուսուցումը թէ Սուրբ Հոգին կը բղխի Հօրմէն Որդւոյն միջոցաւ (ի Հօրէ՛ն Որդւոյն):

Համաձայն ենք Ս. Օգոստինոսին հետ թէ ամեն բխտոնեայ պարտաւոր է ընդունիլ սովորութիւնները այն եկեղեցիին որուն կը պատկանի:

Համաձայն ենք թէ Ս. Խորհուրդներու մասնակարարութեան ձեւին վերաբերմամբ զանազան սովորութիւններ եւ ձեւեր ընդունելի են, պայմանաւ որ Խորհուրդին համար էապէս եղող բաները պահուին:

Պիտի սիրեինք ըսել, իբր եղբակացուքիւն, թէ կը հաւատանք որ հակառակ գոյութիւն ունեցող տարբարութեանց, մեր երկու եկեղեցիներուն միջեւ ներքին շատ համաձայնութիւն կայ: Համաձայն ենք թէ հաղորդութեան հիմքը պէտք է կազմէ Հաւատոյ Միութիւնը, բայց չենք կարծեր թէ մեր պատշտօնին կը վերաբերի որոշել թէ ի՛նչ չափով տարածուած կրնայ օրինաւոր նկատուիլ:

ԱՆԳԼԻԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԻՆ

ԿԱԹՈՒԼԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒԻ

Անգլիկանք «Հին Կաթողիկ» կոչուած եկեղեցիին հետ ալ երկարատեւ ի վեր իրենց մշակած յարաբերութեանց զործնական ելք մը տուած եղան այս տարուան (1932) յունուարին:

Այժմեան Թագաւորի օրով Կանտերբուրիի Թ. Եկեղեցական գումարումին մէջ Դոստերի Եպիսկոպոսը (Դոկտ. Հեղլամ) առաջարկեց եւ Ոկսֆորդի Եպս.ը (Դոկտ. Սարոնզ) երկրորդեց հետեւեալը: —

«Թէ ժողովս կ'ընդունի հետեւեալ յայտարարութիւնները, որոնց մասին համաձայնութիւն գոյացած է Հին Կաթողիկ եկեղեցիներու եւ Անգլիկան Հասարակութեան եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն միջեւ, 1931 յուլիս 2-ին Բոննի մէջ գումարուած համաժողովին մէջ: —

«1. Իւրաքանչիւր հասարակութիւն կը նանչնայ միւսին կաթողիկէութիւնը եւ անկախութիւնը, ու միեւնոյն ասեմ անխախտ կը պահէ իրենը:

2. Իւրաքանչիւր հասարակութիւն հա-

մաձայն է ընդունելու միւս հասարակութեան անդամներ, Ս. Խորհուրդներու մասնակից ընելու համար զանոնք:

3. Հաղորդակցութիւնը չի պահանջեր երկու հասարակութիւններուն միմեկին՝ միւսին յատկանշական եղող վարդապետական ամէն կարծիքին, սուրբ-խորհրդական պատճառներին կամ ծիսական սովորութեան ընդունելութիւնը, այլ կը նշանակէ քիւրաքանչիւր կը հաւատայ քի միւսը Բրիտանեական հաւատքի բոլոր եական մասերուն իր մէջ:

Եւ ժողովս համաձայն է որ հաղորդակցութիւն հաստատուի Անգլիոյ եկեղեցիին եւ Հին Կաթոլիկներու միջեւ, այս պայմաններով:

Ոկաֆորդի Եպս.ը ըսած է թէ այս առաջարկութիւնը ո՛չ թէ միայն նոր յարաբերութիւն մը յառաջ բերած է իրենց եւ ուրիշ եկեղեցիի մը միջեւ, այլ, մինչեւ աստիճան մը, աւելի բանաւոր եւ խմաստասիրական ըմբռնում մը՝ Միութեան մասին ըստ ամենայնի:

Այս առաջարկը միաձայնութեամբ ընդունուած է:

ԿՐԾՆՔԸ ՄՈՐԹԻՆ ՎՐԱՅ

«ԱՍՏՈՐ ՊԱՔ Է ՄԵՁԻ»

Ժամը տասնըմէկն էր. Նշան եւ իր ընկերները հասան հովիւներու կայանին ազդի մօտերը: Հեռուէն կաղնիի մը կուշտին վրանը կը փռուէր արեւին մէջ, որուն վրայ կէսօրուան գոլերը կը շարժէին խորհրդաւոր վէտով տուններով. մարդ ու կենդանի չէին երեւար: Օրուան այդ պահուն, հովիւները իրենց հօտերը իջեցուցած էին ձորերու ստուերներուն մէջ, զովութիւնը եւ խմելիք ջուրը փնտռելով: Շուն մը, վրանին մուտքին մէջ, յուլօրէն ընկողմանած, ոտքի ձայներէն զլուխը վեր առաւ եւ սկսաւ հաջիւ անհամարձակ շարժումներով: Յիսունը անցուցած մարդ մը, որուն մօրուքին մէջ ա՛լ մազերը սկսած էին ճերմկնալ, մօտեցաւ մուտքին՝ դուրս նայե-

լու եւ հասկնալու համար չունին անհանգստութեան պատճառը: Զհամարձակեցաւ դուրս ելլել. կարծես ներքին վախի զգացում մը զինքը զամեց հօտ, իր կեցած տեղը. զեղնեցաւ. նայուածքը անհանգարտ էր: Շունը չեխեց, կարծես քաղաքավար եւ փափկանկատ երեւալու խորունկ պէտք մը կը զգար այդ զինուած մարդոց առջեւ, որոնք օրուան այդ տաքին իր հանգիստը եւ մրափը խանգարելու եկած էին: Նշան ներս մտաւ. բարեկեց. մարդը հազիւ կըրցաւ առնել տրուած բարեւը. հովիւներու սովորական բացարձակութիւնը եւ ասպնջականութիւնը չունէր ան. կասկածոտ երեւոյթ մը ունէր: Խուսը վրանին մուտքը գոցած էր ամբողջութեամբ: Արթին ետեւ կը մնար. անտես մնալու կարծես փափաք մը զինքը ետ կը մղէր: Հովիւը որ վրանին պահպանութիւնը կ'ընէր, հազիւ լսելի ձայնով մը՝ հրամայեց, ինչ կ'ուզէք, կամմաց ու «վրանը պիտի խուզարկենք» եղաւ Նշանին կտրուկ պատասխանը: —

Հովիւը «բանայիւս» մը թոցուց շրթներէն, աստուածային ողորմութիւնը ազերսողի մը կտորած ու ընկճուած երեւոյթով: Իրաւցնէ այդ համեստ ու պարզուկ վրանը, լեռներու գագաթը, ամայի ու անշուք ուխտատեղիի մը երեւոյթը ունէր: Հովիւները յուռագաւան Ապանացիներ էին. վրանը վեր բռնող ձողին վրայ կեռէ մը կը կախուէր Աստուածամօր պատկեր մը խոշոր աչքերով, որ աստուածային մանուկը կը գրկէր իր մերկ բազուկներուն մէջ. կանթեղ մը կը կախուէր անոր առջեւ վրանին չուաններէն բռնուած. Էվանկելիս մը, ձխամած եւ մատներու հպումներէն զեղնած, կը կենար ձողին ոտքը: Բարեպաշտ հաւատացեալներ էին այդ մարդիկը, որ իրենց օրուան հացին հետ կանթեղին իւզը չէին պակսեցներ, եւ զիշեր ու ցերեկ կանթեղը կը լուսաւորէր Աստուածամօր եւ իր Զաւակին գէմքերը, հոգիի խաղաղութիւնը բերելով այս լեռնցի կոշտ մարդերու կուրծքին տակ, իրենց համար մարը չմտնող տրեխ մը ճառագայթումով:

Օրը եւ զիշերը աղօթքով կը սկսէր իրենց համար Աստուածամօր պատկերին առջեւ. ո՛րչափ կը սիրէին զայն. ի՛նչերու կարող չէր իրենց համար Աստուածամօրը: Անիկա իրենց հետ կը պտըտէր լեռներու